

Митрополит проф. др ПОРФИРИЈЕ ПЕРИЋ*
Православни богословски факултет
Београд

УДК 27-23/-24:27-1
Оригиналан научни рад
Примљен: 10.04.2020
Одобрен: 29.04.2020
Страна: 25-35

БИБЛИЈСКИ (ХРИШЋАНСКИ) КОНЦЕПТ МИРА

Сажетак: У раду се даје скица библијског концепта мира у хришћанском кључу. После излагања етимолошког залеђа појма мир у јеврејском, грчком и латинском формату, редом се излажу сведочанства о схватању мира као инхерентног Божијим дејствима и историјском постојању творевине. Излагање се допуњује примерима ране и касније хришћанске рецепције, без којих, како се закључује, није могуће коректно успоставити обресе истраживаног појма и концепта.

Кључне речи: Библија, мир, Исус Христос, Нови Завет, теологија

„Алфа“ хришћанске вере је библијска слика о свету као слици и прилици божанске стварности (уп. Пост 1-3). Па ипак, духовни и телесни ген света садржи информацију о извитопереном односу са метафизичким ауторитетом. Оваква узурпација имплицира фрагментираност поделама сваке врсте, закључно са смрћу, па целокупна природа, према апостолу Павлу, „тугује и жељно ишчекује јављање синова Божијих“ као правих измиритеља (Рим 8,19-22). То значи да се могућност спасења света који је човеком крунисан заснива на његовој урођеној пријемчивости за *однос* – са Богом и другим, свим што је створено и нестворено. У том смислу се „омега“ хришћанског уверења огледа у догађају Исуса Христа, у којем се складан однос божанског и човечанског показује вечном парадигмом миротворне свезе супротстављених страна.

У светлу ове библијске поставке открива се зашто питање мира представља једну од кључних и трајних егзистенцијалних загонетки човечанства. Ако се садржај појма *мир* ограничи на перцепцију у савременом друштвено–политичком кључу,¹ у смислу одсуства рата, стања ненасиља, избегавања кон-

* porfirije.ep@gmail.com

¹ Реч „мир“ данас асоцира на његову политичку, социјалну или психолошку димензију. Као једна од преокупација савременог политичког, економског и медијског дискурса, политички мир би значајно складно функционисао државних и међудржавних система и релација. Колективно искуство сведочи да је историја на свим нивоима друштвене стварности (породица, брак, сталеж, партија, раса, нација, држава, пол и др) испуњена неспоразумима. Крах сна о миру као идеалу напредног света објављен је нечовечним ратовима последњег столећа у којима су страдали милиони. Парадоксално, ови сукоби су у основи узроковани девијантном девијацијом потребе за

фликта или просто осећања душевне смирености, онда се остаје без онтолошке основе појма која је укоревљена у библијско–теолошкој традицији. Хришћански концепт мира не значи само одсуство конфликта, него вишедимензионалну реалност која извире из теолошког искуства: интерперсоналну, историјско–политичку, социјалну, психолошку, еколошку, али и философску, духовно–космолошку и есхатолошку. У хришћанском кључу концепт мира се огледа у преплету две осе: једну чини библијска основа, а другу живот и искуство Цркве као простор отеловљења суштинских вредности живота хронолошки кристалисаних у светлу доживљаја метафизичког бића.

Етимологија

Доминантна етимолошка објашњења, као и семантички оквири за промишљање о појму мира, производ су динамичне синтезе два чиниоца: грчко–римског цивилизацијског наслеђа и преображавајућих потенцијала присутних у јудеохришћанској традицији. За анализу овог термина, то јест за његову библијско–хришћанску димензију, од релевантног значаја су три етимолошка аспекта: старозаветни (јудејски), латински и јелински.

а) Јеврејски термин *шалом* (שלום) у начелу има значење комплетности, довршености (von Rad, 1985: 184), а може у том погледу упућивати и на повратак у првобитно стање целовитости (Leon-Dufour, 1993: 556). Шалом обухвата читав спектар садржаја које у библијској књижевности сажимају четири кључна значења – благостања, Божијег дара, пророчког обећања и есхатолош-

---

неким видом субјективног, егоцентричног или ексклузивног „мира“. Ово искуство је лекција да свака селективна концентрација и централизација моћи и силе, по природи ствари и слабости људској, пре или касније води политичко–социјалном дисбалансу, дивергентној позицији у односу на мир и напослетку директној угрожености живота. Повеља Уједињених нација настала по окончању Другог светског рата садржи одредбе које регулишу очување међународног мира и безбедности, као и посредовање у међудржавним размирицама. У светлу новијих историјских збивања, концепт *пацифизма* би се такође могао разумети као у основи хришћански, у смислу буђења сензибилитета за превенцију ратног конфликта (Lacoste 1998, 840). Међутим, и поред напредних облика пацифизма и других производа модерног друштва, који се могу разумети као усавршени механизми древних хришћанских погледа на цивилизацијско уређење, свет и даље потресају вести о друштвеним поделама, ратним сукобима и кризама, терористичким нападима. Актуална дешавања у вези са таласима угрожених миграната из блискоисточних земаља или предвиђања економских катастрофа по окончању пандемије узроковане вирусом Ковид 19, сведочи о томе да свет суштински не карактерише мир, иако заузима место његове врхунске вредности. *Социјални мир* подразумева склад и поредак у организацији и функционисању друштва. Разумева се као резултат стабилности и напретка друштвених субјеката и чланова заједнице, као и социјалне правде, једнаких права и достојанственог живота за све слојеве. С друге стране, разумевање друштвеног мира и његовог оптимума веома је субјективно и стога варијабилно, будући да се полази од контекста сопствене егзистенције. За разлику од прва два одређења који схватају мира прилазе споља, *психолошко* разумевање мира полази од унутрашњег доживљаја сопства који не мора примарно зависити од окружења. Стање менталног, когнитивно–емоционалног мира манифестује се самосвесношћу и самовласношћу које омогућавају склад и сабраност при излагању нередовним ситуацијама стреса и др. У светлу овог аспекта јаснија је потреба савременог човека за применом алтернативних метода у постизању личног мира (анти–стрес програма, практиковања источњачких традиција, лајф–коуч решења и др).

ког ишчекивања. Тако се веома сложена и слојевита стварност библијског мира не може изједначити са концептом мировног уговора, већ се простире на све аспекте живота. Мир подразумева однос према Богу, себи (човеку) и творевини, затим укључује породични и материјални просперитет, благослов, сигурност, савез, добре друштвене споне, ситуираност, здравље, спасење, упокојење у Божијем благослову (уп. Изл 21, 34; 2Сам 18, 32; Пс 38, 4; Јов 9, 4). То што се примена овог појма у свакодневним ритуалима поздрављања и благосиљања подједнако тиче и духовног и материјалног добра одражава схватање старих блискоисточних култура о целовитости егзистенције (као психосоматске), са подједнако битним импликацијама по концепт колективног и појединачног мира.

б) Грчка реч *ирене* или *ирини* (εἰρήνη) у целокупном садржајном опусу следи библијско схватање мира изражено јеврејским термином *шалом*. Првобитно се односила на склапање мира у ратном (полемичком) контексту, да би касније, у преводу Старог Завета од Седмдесеторице на грчки језик (Септуагинта), проширила основно значење. У Новом Завету се εἰρήνη (мир) појављује око 100 пута, од чега је четвртина у јеванђељима. Изведена је из глагола εἶρω, што значи придружити, повезати (Liddell – Scott, 1940: 420-421). У новозаветно време термин εἰρήνη је првенствено везиван за контекст рата и миротворства, у смислу придруживања и повезивања, владавине која омогућује сваки напредак (Pax Romana). У културно-религијском осмишљавању цивилизацијског уређења, које је било политеистичко, антички Јелини су глорификацију идеала мира изражавали персонификацијом у лику богиње Ирине.²

в) Латинска реч *пакс* (pax) чини корен већине западноевропских израза за мир. Испитавање латинске употребе овог термина подразумева залазак у древно римско схватање овог појма (Narakas, 1986: 52). Мир је за Римљане на прелому ера, и после, имао значење мировног споразума, транквилности, одсуство непријатељства, те свега што би могло да буде садржано у контексту политичког мира (Pax Romana).³ Превасходно има војно-политичко значење, као *споразум измирења* – мировни споразум са свим политичким последицама, а тек у другом плану значи осећање мира. Поред тога, пакс за једног Римљанина у политичком контексту значи стање сигурности и просперитета, гарантовано доминацијом Рима. Тиме је ова конструкција с временом постала синоним за Римску империју. За Римљане се мир гради и штити војном, политичком и економском силом, те према античком схватању о ограниченом добру значи да бива на уштрб оних који њиме нису обухваћени. У складу са истоветним разумевањем друштвеног поретка у политеистичкој јелинистичкој култури, пандан грчкој богињи Ирине била је римска богиња Пакс.

² Према Плутарху, ова богиња мира и пролећа поштована је у Атини од 449. пне. Свеза мира и пролећа ипак није била случајна у контексту култа. Она је значила дубоку свест о томе да се осећање мира суштински повезује са процесима оживљавања и обнављања, односно повратка у првобитно, неоштећено стање.

³ У мисли неких истраживача (de Villiers, 2008) приметно је успостављање паралеле између *Pax Romana* и библијског мира у перспективи коју развија јеванђелист Лука, вероватно, према томе, успостављајући аналогију између римског и Божијег царства, Октавијана Августа и Исуса Христа (Лк 2, 1 и даље).

Имајући у виду ова три аспекта која чине залеђе библијског концепта мира у хришћанском кључу, могуће је укратко представити његове основне димензије разумевања и примене. Тачка пресека свих тих аспеката постављена је, као што је на почетку напоменуто, у личности Исуса Христа. Но, кренимо ипак редом.

Аспекти библијског концепта мира

Божанско откровење и саборно искуство његове рецепције кроз историју чини темељ хришћанског погледа на свет и живот. Јеванђеље не третира мир спорадично и алтернативно, него оно суштински представља радосну објаву коначног измирења Бога и човека (спасења).⁴ Стога је разумљиво што писци новозаветних књига разноврсно користе појам „мир“ ради сведочења ове стварности. Нарочито је упечатљива употреба овог појма у списима Луке и Павла, који, надовезујући се на постојећа предања, појам мира осветљавају свежим погледима. Надовезујући се на претходне увиде у етимологију појма, у наставку ће бити презентовани контексти у којима су рефлектоване нијансе значења појма.

Теолошко својство мира

У хришћанском разумевању Божијег бића, посебно у теологији источне, православне традиције, Бог егзистира тројичним начином живота савршене заједнице. Она надилази сваку представу мира, али је такође прототип сваког разумевања мира. Тројична заједница укључује, дакле, схватање о *Богу мира*, присутно још у старозаветним књигама (уп. нпр. Суд 6, 24). Оно у новозаветној књижевности још више долази до изражаја, јер је Бог – као заједница – љубав (Јн 4, 8), а његов мир надилази сваки ум (Фил 4, 7).⁵ Јелинизацијом библијског откровења у првим вековима хришћанске ере Божије „мировно својство“ добило је битну потпору у теолошким представама персонализованог метафизичког управитеља, односно усагласитеља (помиритеља) историјских процеса, према несливеном и неразделивом јединству божанског и човечанског у Исусу Христу (Ареопагит, 2015: 117). Као творац света (Пост 1, 31), Бог је креатор свега доброг у хармоничној лепоти. Словенска реч *мир* значи *свет* и превод је грчког термина *космос* (κόσμος) са значењем поретка, склада, украса, хармоније и мира. Према псалму који одражава иконско јеврејско схватање о обнављању склада у свету премудрошћу Божијом, у творевину су уткане непомериве и непрелазиве границе (Пс 103, 9). У светлу тог библијског искуства, Божији позив на измирење (Ис 27, 5) и својство даривања

---

⁴ Још су пророци у старозаветно доба наговештавали благовест мира (Ис 52, 7; Наум 1, 15; Рим 1, 2-3), ту нову свезу са Богом (Бр 25, 12; Ис 54, 10; Јез 34, 25; 37, 26; Мал 2, 5-6). Павле Римљанима пише да је проповед Јеванђеља благовест мира и добра (10, 15-16), што ће и Петар рећи Корнилију (Дап 10, 36).

⁵ Уп. Рим 15, 33; 16, 20; 1Кор 14, 33; 2Кор 13, 11; Фил 4, 9; 1Сол 5, 23; Јев 13, 20.

мира онима који му се обраћају и врше Његову вољу (Пс 85, 8) усмерени су на обнављање заједнице са Богом и другим.⁶

Историјско својство мира

Оно што је трансцендентно и стога невидљиво одувек се, према апосто­лу Павлу, „умом на створењима јасно види“ – та „његова вечна сила и божан­ство“ (Рим 1, 20). Следећи овај библијски концепт, један од највећих хришћан­ских мислилаца Максим Исповедник божанско биће сматра „алфом и омегом“, узроком и сврхом, формулом јединствене свезе целокупне творевине (Максим, 2006: 157). У боголиком поретку све сличи Првообразу и огледало је Божије.⁷ Човек је створен по слици и прилици Божијој, док је еклисијални простор ико­на есхатолошке свезе Бога и човека (Максим, 2006: 155-167). Саздање свега претпоставља исти творачки извор и принцип, способност за целину, повезан­ост, однос.⁸ У том јединству ништа не би требало да устаје против другог и другачијег, већ да сапостоји, међусобно се препознаје и живи истом силом. Према том потенцијалу склада и целовитости имплементираном у историјску раван постојања, мир је компонента Божијег одраза. Дионисије Ареопагит смешта мир у контекст јединства, једномислија, сједињења раздјељеног и чувања граница твари (Ареопагит, 2015: 116-120). У аутентичном библијском схватању, тема мира тесно је повезана са темом стварања и онтологијом твари. Одатле и *аналогија организма* служи приказу света (макрокосмоса), човека (микрокосмоса) и еклисијалног организма као функционалног органског је­динства у којем удови активно доприносе целовитости. У складу са овим чињеницама, човек је назначен да стваралачки учествује у изграђивању онто­лошког мира и хармоније. У новозаветном поимању открочења, Исус Христос, као нови Адам, сабира целокупну творевину у ново јединство, тело (Цркву). У том смислу, улазак у живот овог Тела и поистовећивање са задацима његових удова, подразумева и усвајање новог начина живота, етоса. То се огледа у свим облицима друштвеног удруживања и заједништва, схваћеним као подвизима преображаја историјских процеса у складу са метафизичком идејом о њима, а можда најбоље у супружанској свези коју Павле тумачи односом Христа и Цркве (Еф 5, 22-33) (Каравидопулос, 2005: 212).

⁶ Уп. Лев 26, 6; Бр 6, 26; 1Дн 22, 9; Јов 25, 2; Пс 4, 8; Пс 146, 14; Ис 46, 7; Рим 1, 7; 1Кор 1, 3; Гал 1, 3; Еф 1, 2; 6, 23-24; 2Сол 1, 2; 2Тим 1, 2.

⁷ Григорије Палама прати теолошку линију Ареопагита и Исповедника истичући да се лепота невидљивога познаје кроз чулне ствари: сва твар јесте „велики приказ“ Божији, небо вечни про­поведник Бога, а човек рекапитулација творевине (Радовић, 2006: 35-37).

⁸ Истинско, *интринсично* јединство јесте оно које суштински не зависи од спољашњих принци­па, оквира и закона, већ је оно управо *органско*. По том принципу спољашњих закона и неприко­сновене аутономије појединца функционише савремени свет, који често са великим напором остварује онај минимални спољашњи поредак и мир, перципирани у основи као ублажавање и контролисање хаоса на земљи.

Откровење мира у Исусу Христу

Библијска књижевност описује догађај оваплоћења Логоса Божијег као праћен анђелском хвалом славе и мира (Лк 2, 14): „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља.“ Тиме је објављен долазак Исуса као Јахвеа кога је јеврејска законска, пророчка и поучна књижевност описала као кнеза и началника мира.⁹ Ово инкарнирање Божијег својства мира и следствено исцељујуће реаговање у односу на извитоперене облике историјске егзистенције, оличене у поремећајима психичког и физичког здравља (поседнутост, парализа, губа итд), кулминира у измиритељној, крсној жртви Исуса Христа. У свом препознатљивом христоцентричном маниру теолошког исказа, апостол Павле говори о Христу као жељеном посреднику измирења, новој свези мира или завету Бога и људи.¹⁰ Бог кроз икарнираног Сина даје „службу помирења“ (2Кор 5, 18-20) који све саставља у једно и укида подељеност сваке врсте (Еф 2, 14). Поновно читајући пророчке поруке на прелому ера, аутори новозаветних књига су на светлост изнели пророштво Исаије о страдању спаситељне фигуре мира ради (Ис 53, 5) дајући јој разнолике форме једнаке суштине о обретењу мира са Богом (Рим 5, 1; Кол 1, 20). Као „мир наш“, Христос је пре-сازдао твар и човека: он је телом укинуо закон са свим заповестима и прописима не би ли собом отеловио новог човека, у миру са другима (Еф 2, 13-17). Крвљу Христовом обесмишљене су све дистанце и поделе (Еф 2, 13),¹¹ те се подражавањем његовог лика и дела проналази блажени циљ (Мт 11, 29; Лк 1, 79). У својој заветној опоручи ученицима Исус није оставио ништа друго до свој мир – другачији од оног који даје свет (Јн 14, 27): „Мир свој вам остављам, мир свој дајем вам.“ Овај хришћански доживљај отеловљеног Логоса као тачке обновљења творевине у складу са њој природним цртама доброте, лепоте и мира надахнуо је литургијску и химнографску књижевност, у складу са чиме су у средишта храмовних здања постављани ликови Христа Сведржитеља (Пантократора). Једна од тих представа, примера ради, потиче из златног доба православне теологије у средњовековљу (14. век), рефлектујући стандард у рецепцији библијског схватања о откровењу мира: у питању је портална фреска Исуса Христа „Земље живих“ (ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΖΩΝΤΩΝ) у католикону цариградског манастира Хора (данас Кахрије џамија) који је по тој фресци и понео име (Underwood, 1966: 3–8, 117–121).

⁹ Уп. Ис 9, 6; Лк 24, 36; Јн 20, 19-21; 2Сол 3, 16.

¹⁰ Уп. 2Кор 5, 18-20; 1Тим 2, 5-6; Јев 8, 6; 9, 15; 12, 24.

¹¹ Велики византијски теолог Никола Кавасила о том спасоносном миру (измирењу) говори на следећи начин (Кавасила, 2009, 220): „Тај мир је толико драгоцен да је и сам Бог сишао на земљу како би га купио за људе, па иако је био богат и Господ над свима, ипак није нашао ништа чиме би се цена мира могла платити, него је своју властиту крв положио. Наиме, пошто међу стварима које већ беху створене и које су постојале, није могао видети ништа што би имало довољну цену којом би се мир купио и што би Њега и творевину спријатељило, Бог је својом крвљу саздао нову твар, и дарујући је човеку, сместа је постао помирител и господар мира. Према томе, они који тој крви поклонички приступају, шта друго настоје да постигну – како би били сигурни да чине оно што је њему по вољи – него да буду рукотворци помирења и мира међу људима?“

Мир у ранохришћанској пракси

У најранијим хришћанским обрадама библијског схватања мира битно је уочити његову бићевну повезаност са дејством Божијим (Рим 14, 17): „Царство Божије није јело ни пиће, него праведност и мир и радост у Духу Светоме.“ Призови и упућивања мира на почетку и крају малтене сваке Павлове посланице¹² које су се читале на литургијским сабрањима заједница, кореспондирају, у ствари, са осећајем да хришћански мир може бити само резултат односно плод Духа Светог, као што су то такође љубав, радост, дуготрпљење, благост, доброта, вера, кротост, уздржање (Гал 5, 22). Са овог исходишта се делатном вером задобија оправдање у Христу и божански живот, мир и радост као плод Духа (Рим 5, 1; 8, 6; 15, 13), а мир Божији такође често бива придружен другим врлинама (Ис 32, 17; 48, 18; Јак 3, 18). Христос поручује ученицима да им оставља свој мир који се суштински разликује од светског мира (Јн 14, 27), обећавајући миротворцима можда и највише признање – да ће се синови Божији назвати (Мт 5, 9). Тумачећи ово обећање, Григорији Ниски у свом чувеном спису *О блаженствима* најпре констатује да се дати може само оно што се поседује (Ниски, 1990: 95), да би затим у наставку схватио миротворство као прилику за исцељење од многих болести, свезу највиших хришћанских идеала: „Шта је, дакле, мир? Ништа друго него осећање љубави према саплеменику (ближњем).“¹³ Стога је Христос прави модел човека који је у миру са свима. Они који га следе, кротки су и смирени, већ сада задобијају мир и покој, што новозаветни речник сликовито изражава древним библијским мотивом „наслеђивања земље“ (Пс 37, 11; Мт 5, 5; 11, 28-29). Истински мир суштински повезује са Богом и има добру сврху за све (Манзаридис, 2015: 228-229). Према Ниском (1990, 96): „Као што миомирис ароматичног биља испуњава ваздух који га окружује, и Богу је угодно да ти изобилно умножи благодат мира, да би твој живот био исцељење за туђу болест.“

Како се, међутим, одређује исходиште хришћанске миротворне праксе у реалном (физичком) одсуству Исуса Христа? Односно, да ли је могуће увек и једино дејством Духа остварити и разумети хришћанску вредност мира? Већ је на почетку речено да хришћанска представа о Богу и свету почива на библијској слици о стварању човека по Божијој слици и прилици, са способношћу власти, управљања и одржања склада, лепоте и мира (Пост 1, 27-29). По природи ствари, човек и творевина наликује „отеловљеном миру“, то јест јединству организма у складу удова, органа, чула и енергија. Човек природно тежи миру и пријемчив је за делање у складу са начелима мира и јединства. Али, он истински мир не може остварити другачије осим управљајући се према запове-

¹² Уп. Рим 1, 7; 1Кор 1, 3; Еф 1, 2; 6, 23-24; 2Сол 1, 2; 2Тим 1, 2.

¹³ У наставку, овај аутор пише (Ниски, 1990: 96): „Шта је противно љубави? Мржња, гнев, раздражљивост, завист, злопамћење, лицемерје, ратне несреће. Видиш ли колико и каквих болести спречава ова једна изрека? Мир се подједнако противи свему што смо набројали, а својим присуством уништава и само зло. Као што са повратком здравља ишчезава болест и као што са појавом светлости нестаје тама, тако и са појавом мира ишчезавају све страсти, које побуђује противно (миру). А какво је благо мир, сматрам да није потребно описивати речима.“

стима Божијим (Манзаридис, 2011: 117-124). Иако не изгледа тако на први поглед, првородни грех значи насиље над природом. Поступак Адама и Еве, који је међу хришћанским ауторима поређен са поступцима адолесцената, отворио је врата фрагментацији творевине, укључујући и разарање смрћу. У том смислу, сваки акт који није усаглашен са Божијом вољом представља насиље над природом и собом (иако се таквим испрва не мора чинити), док је истовремено потребан напор – понекад и раван насиљу – не би ли људска воља била усаглашена са Божијом. Отуда апостол Павле примењује метафоре ратника, поистовећујући хришћанина са војником, а подвиг и врлине са оружјем (Еф 6, 10-20). Према речима Исусовим, мачем се расеца привид мира (Мт 10, 34), односно отсеца се и одбацује обличје старог човека спремног на примирљиве компромисе. Једини рат који је неопходан да би се постигао аутентичан мир чини обрачун са старим човеком, у циљу рађања христоликог човека. Тако се долази до закључка да је вршење божанске воље једини пут повратка у стање мира. То је контекст послушања божанским законима и испуњавање заповести као „управљање ногу на пут мира“ (Лк 1, 79).

Ово решење обавезује све чланове еклесијалног организма. Сумирајући изразе о смислу Божијег мира, Павле користи метафору тела у којем су превазиђене поделе и опомиње на очување јединства Духа „свезом мира“ (Еф 4, 2-3).¹⁴ Исак Сирин, у малтене истоветном контексту, сажима рецепт за миротворство: „Измири се у себи, па ће се с тобом измирити и небо и земља.“ У сличном стилу Максим Исповедник даје једноставну концепцију синергичког мира и његовог смисла: „Разумна душа која гаји мржњу према било ком човеку, не може бити у миру са Богом, даваоцем заповести“ (Максим, 2006: 141). Према томе и каснији хришћански аутор Симеон Нови Богослов потврђује древно правило, да преступање заповести Божијих укида могућност миротворства и уводи у нежељени конфликт са Богом.¹⁵

Апостол Павле наводи да живљење по Духу значи живот и мир (Рим 8, 6), те да Бог испуњава радошћу и миром (Рим 15, 13). У већини јеванђелских

---

¹⁴ На другом месту, Павле пише Колошанима (3, 10-15): „И обукосте се у новог, који се обнавља за познање, према лику Онога који га је саздао, где нема Јелина ни Јудејца, обрезања ни необрезања, варварина ни Скита, роба ни слободњака, него је све и у свему Христос. Обуците се, дакле, као избраници Божији, свети и љубљени, у милосрђе, доброту, смиреноумље, кротост, дуготрпеливост, подносећи један другог, и опраштајући један другог ако ко има тужбу на кога; као што Христос опрости вама, тако и ви. А поврх свега тога, обуците се у љубав, која је свеза савршенства. И мир Божији нека влада у срцима вашим, на који сте и позвани у једном телу, и будите захвални.“

¹⁵ Овај аутор пише (Симеон, 1963: 269): „И како ће бити миротворац онај ко се отуђио од Бога и ко не чује онога што каже: *Уместо Христа, дакле, молимо, као да Бог позива кроз нас: Молимо у име Христово - помирите се са Богом ?* Јер свако ко се кроз преступање заповести опире Богу и ратује са Њим, такав је, макар и чинио мир међу свима другима, непријатељ Божији, јер ни то што мири друге не чини тако да је то угодно Богу. Будући да је он најпре свој сопствени непријатељ и непријатељ Божији, непријатељи Његови постали су и они који кроз њега живе у миру. Наиме, онај ко је непријатељски ка некоме расположен, свакако да не зна да исправно саветује друге онемо што непријатељ мисли и што му је угодно поучавајући их да чине његову вољу, јер и сама чињеница да од живи одвојено од њега (непријатеља) подразумева да он не познаје његове жеље.“

прича, заповести и етичких принципа, промиче концепт савршеног мира са другима. Такви су, између осталих, примери о незлобивости праведника (Мт 25, 32-33), љубави и жртви за ближњег (Мк 12, 31; Рим 13, 8-10), неузвраћању насиљем (Мт 5, 39-44), благосиљању гонитеља, чињењу добра и развијању љубави према непријатељима; том скупу припадју заповести о неугрожавању другог и његове својине, као и обећања есхатолошког блаженства, мира и покоја. Сви ти примери одлика су новозаветног закона који изграђује новог човека, јер је према хришћанском поимању још у најраније време мир Христов схваћен као решење за све поделе у историји. Препрека за успостављање заједнице и мира међу људима не може више бити расног карактера (Кол 3, 11), нити родног (Гал 3, 28). Савршенство нове заповести огледа се у деконструкцији старозаветног механизма „не учини“ и успостављењем унутрашње власти над жељним, афективним и рационалним делом бића (Мт 5, 21-32). Другим речима, за разлику од старог закона намењеном спољашњем човеку, нови задире у унутрашњег, у срце. У том погледу би једино духовно „насиље“ могло бити унутрашњег типа, због чега и највеће борбе за успостављање аутентичног хришћанског мира углавном остају невидљиве и неусагласиве са светском потребом за применом практичних метода (силе) ради успостављања мирног поретка.

У православној духовној пракси измирење и опроштај се сматрају плодовима светотајинског живота у Цркви. Јединство на тројични начин оспособљава Цркву за причешће божанским животом. Стога су по том основу успостављане аналогije између теолошке и историјске равни, божанске и еклисијалне реалности: „Ово виђење јесте Рај, залог будућега живота и Царства. Црква је ‘космос’ (украш) свету, његов ред и красота. У њој читави свет налази смисао, хармонију“ (Гондикакис, 1998: 66). Црквени начин живота подразумева активно и континуирано мирење, праштање је услов за приступ жртвенику (Мт 5, 23-24). Неучествовање у миру дисквалификује учесника у Евхаристији, јер се кроз причешћивање једним хлебом и једном чашом остварује и физичка потврда хришћанског јединства. Противречности су, међутим, неминовне. Христос није дошао да подстакне на мирољубиву коегзистенцију, већ да све сједини са Оцем, при чему хришћанско практиковање мира и миротворства значи и учење о разлици између постигнутог мира и транзитне фазе која наизглед може бити различита од свега што се замишља као библијска идеја о миру (Гондикакис, 1998: 63). Као продужено Христово Тело у историји, у бури и немиру савремене егзистенције, Црква је, упркос противречностима, симбол и знак мира, она је спона и простор остварења божанског мира.¹⁶

¹⁶ Вредне су мисли Григорија Ниског (1990: 101): „Уколико верујемо да је Божанство чисто, једноставно и неописиво, онда и човек, када услед таквог миротворења излази из двојног (противног) настројења и враћа се потпуно добру, он тада такође постаје једноставан (прост), неограничен формом и постаје истински јединствен, јер је у њему једно исто и видљиво са тајним и скривено са видљивим. Тада, дакле, ово блаженство показује потпуну силу дајући људима истинско својство и именовање синова Божијих, сведочећи их блаженима по обећању Господа нашег Исуса Христа.“

Закључак

У библијско-теолошком дискурсу тема мира је свагда схватана вишезначно. Она подједнако прожима области онтологије, космологије, антропологије, етике, еклисиологије и сотириологије. Синтеза свих ових значења најјасније се манифестује у христологији јер се у личности Исуса Христа сажимају сви садржаји библијског разумевања мира, дајући кроз интегрални смисао и значај појединачним деловима. Кроз Христа и у Христу је све возглављено (*ἀνακεφαλαίωσεσθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ*), састављено у једно и запечаћено Духом светим (Еф 1,3-14). Ипак, у реконструкцији библијског концепта о миру није могуће само остати на истраживању старозаветних и новозаветних текстова, као и других текстуалних извора међузаветног доба. Овај аспект истраживања, иако сматран изходним коректног научног закључивања, неопходно је осветлити примерима из хришћанске традиције и вековног искуства. У духу савременог научног речника, битно је интервенисати примерима из рецепције библијског поимања мира, јер се једино укрштањем двеју основа – текстуалне и практичне, библијске и историјске – могу стећи исправни обриси оног схватања мира које је уграђено у темеље библијске књижевности и одатле постало норматив у хришћанском животу.

Литература:

1. Areopagit, 2015 = Dionisije Areopagit, *O božanskim imenima*, Niš, 2015.
2. Gondikakis, 1998 = Vasilije Gondikakis, *Sveta Liturgija – otkrivenje nove tvori. Elementi liturgijskog doživljavanja tajne jedinstva u Pravoslavnoj Crkvi*, Novi Sad, 1998.
3. de Villiers, 2008 = Pieter G. R. de Villiers, „Peace in Luke and Acts: A Perspective on Biblical Spirituality“, *Acta Patristica et Byzantina* 19 (2008), 110–134.
4. Kavasila, 2009 = Nikola Kavasila, *O životu u Hristu*, prev. sa jelinskog izvornika S. Jakšić, Novi Sad, 2009.
5. Karavidopoulos, 2005 = Joanis Karavidopoulos, *Uvod u Novi Zavet*, Šibenik, 2005.
6. Lacoste, 1998 = Jean-Yves Lacoste (prir.), *Dictionnaire critique de théologie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1998.
7. Leon-Dufour, 1993 = Xavier Leon-Dufour, „Mir“, u: *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993, 555–561.
8. Liddell – Scott, 1940 = Robert Liddell Henry George i Scott Robert, *Greek-English Lexicon*, Oxford Clarendon Press, 1940.
9. Underwood, 1966 = P. A. Underwood, *The Kariye Djami*, BS 70, New York, 1966.
10. Maksim, 2006 = Maksim Isповедnik, *ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ. Aspekti filozofske i teološke misli Maksima Isповjednika*, Knežević Mikonja i Šijaković Bogoljub (prir.), Nikšić, 2006.
11. Mandzaridis, 2011 = Georgije Manzaridis, *Hrišćanska etika I*, Kragujevac, 2011.
12. Niski, 1990 = Gregorius Nyssenus, *Oratio catechetica magna* (PG 44, 1193-1301) u: Grégoire de Nysse, *Les béatitudes - Homélie sur les Béatitudes*, trad. de Jean-Yves Guillaumin et de Gabrielle Parent, Paris, 1990.

13. Radović, 2006 = Amfilohije Radović, *Tajna Svete Trojice po svetom Grigoriju Palami*, Manastir Ostrog, 2006.
14. Simeon, 1963 = Syméon le Nouveau Théologien, *Catéchèses 1-5*, B. Krivochéine i J. Paramelle (prir.), SC 96, Paris, 1963.
15. Harakas, 1986 = Stanley Harakas, *Un Regard Orthodoxe sur la Paix (Études théologiques N7)*, Éditions du Centre orthodoxe du Patriarcat Oecuménique, Chambésy – Geneva, 1986.
16. von Rad, 1985 = Gerhard von Rad, „Eirēnē“, u: *Theological Dictionary of the New Testament* (TDNT), Gerhard Kittel i Gerhard Friedrich (prir.), Grand Rapids: Eerdmans, 1985, II 400–422.

BIBLICAL (CHRISTIAN) CONCEPT OF PEACE

Summary: The study outlines the biblical concept of peace from the Christian perspective. After the etymological background of the term is outlined in the Hebrew, Greek and Latin format, the examples of understanding the peace as inherent to the actions of God and the historical existence of the creation are respectively being presented. The presentation is complemented by examples of early and later Christian reception, without which, as it is concluded, it is not possible to correctly establish the contours of the term and concept researched.

Key words: Bible, peace, Jesus Christ, New Testament, theology

